

## भाग २

श्री ५ को सरकार

## कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको एक्काईसौ वर्षमा संसदले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

२०४६ सालको ऐन नं. ६

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविध विरूदावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला परम नेपालप्रतापभास्कर ओजस्विराजन्य परम गौरवमय तेजस्वी त्रिभुवनप्रजातन्त्रश्रीपद परम उज्ज्वल कीर्तिमय नेपालश्रीपद परम प्रोज्ज्वल नेपालतारा परम पवित्र ऊरामपट्ट परम ज्योतिर्मय सुविख्यात त्रिशक्तिपट्ट परम सुप्रसिद्ध प्रबल गोरखादक्षिणबाहु परमाधिपति अतिरथी परम सेनाधिपति श्री श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव देवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डको स्थापना र व्यवस्था गर्ने  
बनेको ऐन

प्रस्तावना : सरकारी तथा निजी क्षेत्रको दुग्ध उत्पादन सम्बन्धी कार्यक्रमहरू बीच सामञ्जस्य ल्याई जनसहभागिताको आधारमा देशभित्रै बढी दूध उत्पादन गरी सर्वसाधारण जनताको स्वास्थ्य सुविधा कायम

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डको स्थापना र व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको एक्काइसौं वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम "राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड ऐन, २०४८" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा :-

(क) "बोर्ड" भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड सम्भन्नु पर्छ।

(ख) "समिति" भन्नाले दफा ७ बमोजिम गठन भएको कार्यकारी समिति सम्भन्नु पर्छ।

(ग) "अध्यक्ष" भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्भन्नु पर्छ।

(घ) "सदस्य" भन्नाले समितिको सदस्य सम्भन्नु पर्छ र सो राष्ट्रले समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा सदस्य-सचिव समेतलाई जनाउनेछ।

(ङ) "कार्यकारी निर्देशक" भन्नाले दफा १३ बमोजिम नियुक्त भएको वा तोकिएको कार्यकारी निर्देशक सम्भन्नु पर्छ।

(च) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ।

३. बोर्डको स्थापना : (१) राष्ट्रिय स्तरमा दुग्ध व्यवसाय सम्बन्धी नीति निर्माण तथा तत्सम्बन्धी विकास योजना तर्जुमा गरी निजी क्षेत्र र सरकारी क्षेत्रको बीच सामञ्जस्य ल्याई दुग्ध उत्पादन पेशालाई बढी सफल तुल्याउन राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डको स्थापना गरिएकोछ।

(२) बोर्डको कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ।

४. बोर्ड संगठित संस्था हुने : (१) बोर्ड अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र संगठित संस्था हुनेछ।

(२) बोर्डको काम कारवाहीका निमित्त आफ्नो एउटा छुट्टै छाप हुनेछ।

(३) बोर्डले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य किसिमले व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

(४) बोर्डले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उजूर गर्न र बोर्ड उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजूर लाग्न सक्नेछ।

५. बोर्डको उद्देश्य : बोर्डको उद्देश्य देहाय बमोजिम हुनेछ:-

६६

आधिकारिकता मुद्रण (४२) भागबाट प्रमाणित गरिएकोछ, मात्र लागु हुनेछ।

(क) राष्ट्रिय स्तरमा दुग्ध व्यवसाय सम्बन्धी नीति निर्माण र तत्सम्बन्धी विकास योजना तर्जुमाको लागि श्री ५ को सरकारलाई आवश्यक सहयोग पु-याउने।

(ख) दुग्ध उद्योगको विकास गर्ने, गराउने।

(ग) दुग्ध विकासको लागि पशु विकास र पशु स्वास्थ्य क्षेत्रमा देखा परेका समस्याहरूको निराकरणका उपायहरू पत्ता लगाउने।

(घ) देशभित्रका सम्पूर्ण निजी र सरकारी क्षेत्रका दुग्ध व्यवसायीहरू बीच सामञ्जस्य स्थापना गर्ने, गराउने।

(ङ) दुग्ध विकास सम्बन्धी उच्चस्तरीय अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने, गराउने।

(च) पशुचरनको प्रबन्ध गर्ने, गराउने।

६. बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार : बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) दूध तथा दुग्ध पदार्थहरू र पशु आहाराको उत्पादन एवं प्रवर्द्धनको लागि आवश्यक हुने पदार्थहरूको आयात तथा उत्पादित दूध तथा दुग्ध पदार्थहरू र पशु आहाराको निर्यात सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी श्री ५ को सरकार समक्ष सिफारीश

६६

(४३)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

गर्ने र पारित नीति कार्यान्वयन गर्ने, गराउने।

(स) दूधको मूल्य निर्धारण गर्ने नीति तर्जुमा गरी श्री ५ को सरकार समक्ष सिफारीश गर्ने।

(ग) दुग्ध व्यवसाय सम्बन्धमा उत्पादक तथा उपभोक्ताहरूको हितको लागि श्री ५ को सरकारलाई आवश्यक सुझाव दिने।

(घ) सहकारीको माध्यमबाट दुग्ध व्यवसायको विकास गर्न प्रोत्साहन गर्ने, गराउने।

(ङ) दुग्ध उद्योगहरूको दर्ता गर्ने, गराउने।

(च) दुग्ध उद्योगको लागि आवश्यक स्वदेशी तथा विदेशी सहायता, अनुदान तथा ऋणको व्यवस्था तथा परिचालन गर्ने, गराउने।

(छ) दुग्ध उद्योगको स्थापना, सुधार, प्रवर्द्धन तथा संरक्षण गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गर्ने, गराउने।

(ज) दुग्ध व्यवसाय सम्बन्धी कार्यक्रम-हरूको अनुगमन, मूल्यांकन तथा समीक्षा गर्ने, गराउने।

(झ) दुग्ध उद्योग सम्बन्धी अन्य आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने।

६८ (४४)

७. कार्यकारी समितिको गठन : (१) बोर्डको कार्य सञ्चालनको निमित्त देहाय बमोजिमको एउटा कार्यकारी समिति हुनेछः-

(क) माननीय कृषिमन्त्री -अध्यक्ष

(ख) सचिव,  
कृषि मन्त्रालय -उपाध्यक्ष

(ग) अध्यक्ष,  
राष्ट्रिय सहकारी  
विकास बोर्ड -सदस्य

(घ) केन्द्रीय दुग्ध  
उत्पादक कृषक  
सहकारी संघबाट  
निर्वाचित २ जना  
प्रतिनिधि -सदस्य

(ङ) निजी दुग्ध व्यवसायी  
संघबाट निर्वाचित  
२ जना प्रतिनिधि -सदस्य

(च) उपभोक्ता संघबाट  
निर्वाचित २ जना  
प्रतिनिधि -सदस्य

(छ) दुग्ध विकाससंग  
सम्बन्धित विषयका  
विरोषज्ञहरू मध्येबाट  
अध्यक्षद्वारा मनोनीत  
२ जना -सदस्य

(ज) सहसचिव,  
उद्योग मन्त्रालय -सदस्य

६९ (४५)

(क) सहसचिव,

अर्थ मन्त्रालय

-सदस्य

(ख) महा-प्रबन्धक,

दुग्ध विकास संस्थान-सदस्य

(ग) कार्यकारी निर्देशक,

राष्ट्रिय दुग्ध

विकास बोर्ड

-सदस्य-सचिव

(२) श्री ५ को सरकारले आवश्यक देखेमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी समितिका सदस्यहरूमा आवश्यक थपघट वा हेरफेर गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (घ), (ङ), (च) र (छ) बमोजिमका सदस्यहरूको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ र निजहरू पुनः मनोनीत वा निर्वाचित हुन सक्ने छन्।

८. समितिको बैठक : (१) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ।

(२) समितिको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तिमा पचास प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ।

(३) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले गर्नेछ। अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष दुवैको अनुपस्थितिमा सदस्यहरूले आफ्मध्येबाट छानेको व्यक्तिले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ।

७०

(४६)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(४) समितिको निर्णय सदस्य-सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ।

(५) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कुराहरू समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

९. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको विनियमको अधीनमा रही बोर्डले गर्नु पर्ने सम्पूर्ण काम कारवाही गर्नु, अधिकारहरूको प्रयोग तथा कर्तव्यको पालन गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ।

(२) समितिले आफ्नो अधिकार आवश्यकतानुसार अध्यक्ष, सदस्य, सदस्य-सचिव वा बोर्डको कुनै अधिकृतलाई सुम्पन सक्नेछ।

१०. उपसमिति गठन गर्न सक्ने : (१) समितिले आफ्नो कार्य सञ्चालनको लागि आवश्यकतानुसार उपसमितिहरू गठन गर्न सक्नेछ।

(२) उपसमितिहरूको काम, कर्तव्य, अधिकार, कार्यक्षेत्र तथा कार्यविधि समितिले तोके बमोजिम हुनेछ।

११. बोर्डको कोष : (१) बोर्डको एउटा छुट्टै कोष हुनेछ।

(२) बोर्डको कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन्:-

(क) श्री ५ को सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ख) कुनै विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम,

(ग) दुग्ध उद्योग सम्बन्धी अनुसन्धान कार्य वा परामर्श सेवा उपलब्ध गरे गराए बापत प्राप्त हुने रकम,

(घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूबाट अनुदान लिंदा श्री ५ को सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

(४) बोर्डलाई प्राप्त हुने सबै रकम नेपाल अधिराज्य भित्रको कुनै बैंकमा खाता खोली जम्मा गरिनेछ।

(५) बोर्डद्वारा गर्नु पर्ने सबै खर्चहरू उपदफा (१) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ।

१२. लेखा र लेखापरीक्षाण : (१) बोर्डको आय व्ययको लेखा श्री ५ को सरकारले अपनाएको तरिका बमोजिम राखिनेछ।

(२) बोर्डको लेखापरीक्षाण महालेखा परीक्षकद्वारा हुनेछ।

१३. कार्यकारी निर्देशक : (१) बोर्डको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा एकजना कार्यकारी निर्देशक रहनेछ।

62

(२) श्री ५ को सरकारले कार्यकारी निर्देशक पदमा उपयुक्त व्यक्तिलाई नियुक्त गर्न वा तोक्न सक्नेछ।

(३) कार्यकारी निर्देशकको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र निज पुनः बढीमा चार वर्षको लागि नियुक्त हुन वा तोकिन सक्नेछ।

(४) कार्यकारी निर्देशकको पारिश्रमिक सेवाको शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१४. बोर्डको कर्मचारी : (१) बोर्डको कार्य सञ्चालनको निमित्त बोर्डले आवश्यक कर्मचारीहरू नियमानुसार नियुक्त गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक, सेवाको शर्त तथा सुविधा बोर्डले तोके बमोजिम हुनेछ।

१५. श्री ५ को सरकार समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने : बोर्डले आफूले गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको छ महीनाभित्र श्री ५ को सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।

१६. श्री ५ को सरकारले निर्देशन दिन सक्ने : श्री ५ को सरकारले बोर्डलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने छ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु बोर्डको कर्तव्य हुनेछ।

१७. श्री ५ को सरकारसंग सम्पर्क : बोर्डले श्री ५ को सरकारसंग सम्पर्क राख्दा कृषि मन्त्रालय मार्फत राख्नु पर्नेछ।

७३

१८. बोर्डको विघटन : (१) कुनै मनासिव कारणबाट बोर्डलाई सारेज गर्ने गरी श्री ५ को सरकारले निर्णय गरेमा बोर्ड विघटन हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बोर्ड विघटन भएमा बोर्डको हक र दायित्व श्री ५ को सरकारमा सर्नेछ।

१९. विनियम बनाउने अधिकार : यो ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न बोर्डले श्री ५ को सरकारको स्वीकृति लिई आवश्यक विनियमहरू बनाउन सक्नेछ।

लालमोहर सदर मिति :- २०४६।१।१७।४

ग्राजाले,

बलरामसिंह मल्ल

श्री ५ को सरकारको सचिव

७४

(५०)